GENTA

GENÇ TARTIŞMACILAR MECLİSİ | 2026

Çalışma Rehberi

Milli Savunma Komisyonu

Doğu Akdeniz'deki İsrail-Yunanistan Deniz İttifakı Karşısında Türkiye'nin Yeni Deniz Güvenliği Doktrini, Sınır Ötesi Üslenme ve Kıyı Savunma Stratejilerinin Belirlenmesi

İÇİNDEKİLER

Akademi Başkanından Mektup
Akademik Asistandan Mektup
1. Komisyona giriş
2. Gündem maddesine giriş;Doğu Akdeniz'deki İsrail-Yunanistan Deniz İttifakı Karşısında Türkiye'nin Yeni Deniz Güvenliği Doktrini, Sınır Ötesi Üslenme ve Kıyı Savunma Stratejilerinin Belirlenmesi
3. Doğu Akdeniz'in Jeostratejik ve Hukuki Çerçevesi
3.1. BMDHS, Kıta Sahanlığı ve MEB Kavramları
3.2. Türkiye'nin Taraf Olmama Pozisyonu ve Gerekçeleri
3.3. Türkiye–Libya Deniz Yetki Alanları Mutabakatı (2019)
4. "Mavi Vatan" Doktrini ve Türkiye'nin Deniz Yetki Alanları
4.1. Doktrinin Tarihsel Gelişimi ve Kapsamı
4.2. Ege'de Egemenlik, Karasuları ve Hava Sahası Tartışmaları
5. İsrail–Yunanistan Deniz İttifakı ve Çoklu Kuşatma Riski
5.1. Askeri İşbirlikleri, Ortak Tatbikatlar, Üs Kullanım Anlaşmaları
5.2. Yunanistan–GKRY–İsrail–Mısır Eksenleri (EastMed, Doğu Akdeniz Gaz Forumu)
5.3. Ege Adalarının Silahlandırılması ve 1923 Lozan / 1947 Paris Antlaşmaları Kapsamında Hukuki Durum
6. Sınır Ötesi Üslenme ve Yasal Çerçeve
6.1. KKTC'de Kalıcı Deniz ve Hava Üsleri
6.2. Libya'da Üslenme (Misrata, Vatiya vb.) ve İkili Anlaşmalar
6.3. Yurt Dışı Asker Konuşlandırmasında TBMM Yetkisi (Anayasa m. 92) ve Ev Sahibi Devlet Rızası
7. Kıyı Savunması ve Adalar Cephesinin Güçlendirilmesi
7.1. Kıyı Savunma Füze Sistemleri (ATMACA, KARA ATMACA)
7.2. Otonom Erken Uyarı Radarları ve Entegre Hava-Deniz Savunması
7.3. Asimetrik Tahkimat ve Olası Çıkarma/Sızma Senaryoları
8. Deniz Kuvvetlerinin Caydırıcılık Kapasitesi
8.1. İnsansız Deniz Araçları (İDA/SİDA) ve Yerli Üretim
8.2. Denizaltı Savunma Harbi (DSH) Teknolojileri
8.3. Yerli Savunma Sanayii ve Finansman Boyutu
9. Doğu Akdeniz Angajman Kurallarının Revizyonu ve Yeni Askeri Doktrin
9.1. Angajman Kuralları (ROE) Kavramı ve Uluslararası Hukuk
9.2. Kuvvet Kullanma Yasağı (BM Şartı m. 2/4), Meşru Müdafaa (m. 51) ve Eşiklerin Belirlenmesi
9.3. Yasal Teknikler: Kanun, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, TSK İç Hizmet Kanunu, Yetki Devri
10. NATO ve Uluslararası Boyut
10.1. NATO İçinde İki Müttefik Arası Gerilimin Yönetimi
10.2. AB, ABD ve Rusya'nın Tutumları
Sonuç
Gündem Maddesine Dair Cevaplanması Gereken Sorular
KAYNAKÇA

Akademi Başkanından Mektup

Sayın katılımcılar, kıymetli ekibim;

Sizlerle, üzerinde yaklaşık iki aydır ekibimle birlikte büyük bir gayretle çalıştığımız bu meclis simülasyonunda bir araya gelmekten büyük bir onur duyuyorum. Ben Ahmet İshak OLGUN; Pendik İTO Şehit Ahmet Arslanhan Anadolu İmam Hatip Lisesi 10. sınıf öğrencisi olarak bu meclis simülasyonunda Akademi Başkanlığı görevini üstleniyorum.

Ekibimle birlikte temel gayemiz; akademik münazara, uluslararası ilişkiler, parlamenter kültür ve diplomatik simülasyon birikimlerimizin ışığında, genç bireyler olarak analitik düşünceyi ve demokrasi bilincini ön plana çıkarmaktır. Komisyonlarımızda ele aldığımız ulusal ve küresel meseleleri yalnızca yüzeysel tartışmalarla değil; çoğulcu katılım ilkelerine, özgür tartışma ortamına ve nitelikli fikri altyapıya dayandırarak derinlemesine kavramayı hedefliyoruz. Bilgi, sadece bireysel bir birikim değil; meclis zemininde demokratik ve hakkaniyetli reformlar inşa etmek ve toplumun istifadesine sunmak için paylaşıldıkça anlam kazanan kurumsal bir sorumluluktur. Bu yüzden her şeyi bildiğimiz yanılgısına kapılmadan, sorgulamaya, araştırmaya ve katılımcı-teorik çıktılar üretmeye kararlılıkla devam etmek zorundayız.

Ulusal ve uluslararası platformlarda elde ettiğimiz tecrübelerle de sabit olduğu üzere; halk iradesi, çoğulculuk, kamu yararı, insan onuru ve ifade hürriyeti gibi evrensel demokrasi ilkelerini çağımızın dinamikleriyle buluşturmaya, hayatın ve mevzuatın her alanında demokratik adalet idesini hâkim kılmaya talip olmalıyız. Geleceğin demokratik ve katılımcı devlet mimarisine akılcı, tutarlı ve nitelikli birer taş da biz koymalıyız.

Amacımız sizlere akademik donanımı yüksek, nitelikli, demokratik ve ufuk açıcı bir müzakere ortamı sunmaktır. Demokrasinin ve hakkaniyetin üstünlüğünü şiar edindiğimiz bu süreçte, ortaya koyacağınız nitelikli fikirlerinizle ve yapıcı tartışmalarınızla bu simülasyona katacağınız değere gönülden inanıyoruz.

Sevgi ve saygılarımla...

Genç Tartışmacılar Meclisi'26 Akademi Başkanı

Ahmet İshak OLGUN

Akademik Asistandan Mektup

Sayın Katılımcılar,

GentaMeclis'26 etkinliği kapsamında bu komitede akademik asistan olmaktan ve bu etkinlikte sizlerle beraber yer almaktan büyük bir heyecan duyuyorum. Komitemiz, devletimizin ulusal güvenliği ve bekasını ilgilendiren konuları ele alıyor.

Komite gündemimizde ele aldığımız başlıklar; Türk Silahlı Kuvvetleri'nin envanterindeki teçhizatın modernizasyonunu, lojistik dayanıklılığını ve savunma sanayisindeki yerlileşme adımları, topraklarımızdaki yabancı askeri üslerin hukuki statüsünü, denetim mekanizmalarını ve ulusal egemenliğimiz çerçevesindeki faaliyet sınırlarının belirlenmesi ve son olarak Doğu Akdeniz'deki İsrail-Yunanistan deniz ittifakı karşısında Türkiye'nin yeni deniz güvenliği doktrini, sınır ötesi üslenme ve kıyı savunma stratejilerinin belirlenmesi olarak üç ayrı başlık altında ele alacağız.

Bu çalışma rehberinin amacı katılımcılara tartışacağı konular hakkında bilgi vermek, yol göstermek, konuları farklı yerlerden ele alarak değerlendirebilmelerine yardımcı olmaktır.

Şimdiden son derece verimli bir meclis deneyimi geçirmenizi diliyorum.

Saygılarımla…

Zeynep EKİN
Milli Savunma Komisyonu Akademik Asistanı

2. Gündem maddesine giriş;Doğu Akdeniz'deki İsrail-Yunanistan Deniz İttifakı Karşısında Türkiye'nin Yeni Deniz Güvenliği Doktrini, Sınır Ötesi Üslenme ve Kıyı Savunma Stratejilerinin Belirlenmesi

Doğu Akdeniz, enerji kaynakları, deniz ticaret yolları ve jeopolitik konumu nedeniyle son yıllarda bölgesel ve küresel güç rekabetinin en yoğun yaşandığı alanlardan biri haline gelmiştir. Türkiye açısından bu havza yalnızca bir güvenlik alanı değil, Mavi Vatan doktrini çerçevesinde ilan edilmiş veya edilmemiş deniz yetki alanlarının ve ulusal çıkarların bütününü kapsayan stratejik bir ortamdır. Bu ortamda Ege ve Doğu Akdeniz'deki hukuki uyuşmazlıklar, ada rejimleri, karasuları ve hava sahası tartışmaları ile deniz yetki alanlarının sınırlandırılması, askeri dengeleri doğrudan etkileyen unsurlar olarak varlığını sürdürmektedir.

Bu tablonun en dikkat çekici gelişmesi, İsrail ve Yunanistan deniz kuvvetleri arasında derinleşen askeri işbirliğidir. Ortak tatbikatlar, silah ve hava savunma tedariki, eğitim anlaşmaları, üs kullanımına ilişkin düzenlemeler ve Ege adalarının silahlandırılması, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu çoklu kuşatma riskini yeniden gündeme getirmiştir. Yunanistan, GKRY, İsrail ve Mısır eksenindeki enerji ve savunma temelli yakınlaşmalar da bu riski güçlendiren unsurlar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, ilgili devletler bu adımları savunma amaçlı ve meşru birer güvenlik tedbiri olarak nitelemektedir. Komisyonun, bu iki yaklaşımı birlikte değerlendirmesi gerekmektedir.

Bu gündem maddesi, Türkiye'nin yeni bir deniz güvenliği doktrini geliştirmesine ilişkin dört temel başlığı kapsamaktadır. Birincisi, başta KKTC ve Libya olmak üzere kritik bölgelerde kalıcı deniz ve hava üslerinin kurulmasına yönelik altyapı çalışmalarının yasal çerçeveye kavuşturulmasıdır. İkincisi, kıyı savunma füze sistemleri, erken uyarı radarları ve asimetrik tahkimatlarla kıyı bölgelerinin ve adalar cephesinin güçlendirilmesidir. Üçüncüsü, insansız deniz araçları ve denizaltı savunma harbi teknolojilerine yönelik yatırımlarla Deniz Kuvvetleri'nin caydırıcılık kapasitesinin artırılmasıdır. Dördüncüsü ise Doğu Akdeniz angajman kurallarının revize edilmesini öngören yeni askeri doktrinin yasal teknikler açısından ele alınmasıdır.

Rehberin devamında önce Doğu Akdeniz'in hukuki ve jeostratejik çerçevesi, ardından Mavi Vatan doktrini ve İsrail–Yunanistan ittifakının oluşturduğu risk ortamı incelenecektir. Bunu sınır ötesi üslenmenin yasal çerçevesi, kıyı savunması, deniz kuvvetlerinin caydırıcılık kapasitesi, angajman kurallarının revizyonu ve NATO ile uluslararası boyut izleyecektir. Komisyonun bu başlıkları yüzeysel değerlendirmelerle sınırlı tutmayarak hem hukuki hem askeri hem de diplomatik boyutlarıyla ele alması, gerçekçi ve uygulanabilir politikalar üretmesi beklenmektedir.

3. Doğu Akdeniz'in Jeostratejik ve Hukuki Çerçevesi

3.1. BMDHS, Kıta Sahanlığı ve MEB Kavramları

1982 tarihli BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) 16 Kasım 1994'te yürürlüğe girmiş ve iç sular, karasuları, bitişik bölge, kıta sahanlığı ile MEB gibi deniz alanlarını düzenlemiştir. Bu rejimin iki temel kavramı arasındaki fark, hakların doğuş biçimidir. Kıta sahanlığı hakları ilana gerek olmaksızın kendiliğinden doğar, MEB hakları ise kıyı devletinin bu alanı ilan etmesine bağlıdır. Kıta sahanlığının "doğal ve kendiliğinden" bir hak olduğu fikri, Uluslararası Adalet Divanı'nın 1969 tarihli Kuzey Denizi Davası kararıyla teyit edilmiş; aynı karar sınırlandırmada hakkaniyet ilkesini esas almıştır. Alan genişliği açısından kıta sahanlığı, kıta kenarının dış sınırına kadar, bu daha kısaysa 200 deniz miline kadar uzanabilir.

Sınırlandırma meselesi ise bir sonraki halkadır. Kıyıdaş devletler arasında sınır, anlaşmayla ve hakkaniyete uygun biçimde belirlenir. Bu noktada ada rejimi (m. 121) en tartışmalı hükümdür: 121. madde uyarınca insan yaşamına elverişli olmayan ve kendine ait ekonomik hayatı bulunmayan kayalıkların MEB ve kıta sahanlığı olmaz. Uzmanlara göre bir ada bu maddeye göre alan doğurmaya ehil olsa bile, sınırlandırmada ona ne kadar etki tanınacağı hakkaniyet süzgecinden geçer.

3.2. Türkiye'nin Taraf Olmama Pozisyonu ve Gerekçeleri

Türkiye Sözleşme'nin nihai senedini ne imzalamış ne de onaylamıştır. Gerekçelerin başında Ege'deki sorunlar gelir: çözümlenmemiş karasuları genişliği, kıta sahanlığı sorunları ve zorunlu uyuşmazlık çözüm yöntemleri taraf olmamanın temel nedenleri olarak gösterilmektedir. Türkiye'nin pozisyonu bir "ret"ten ziyade seçici bir itirazdır: Türkiye 3. (karasuları genişliği), 33. (bitişik bölge) ve 121. (adaların rejimi) maddelere sistematik biçimde itiraz eden "ısrarlı itirazcı" konumunu geliştirmiştir. Hukuki sonuç şudur: örf ve âdet hukukuna dönüşmüş bir kural bile, baştan itiraz eden devlete karşı ileri sürülemez. Bu itirazın gerekçesi esasen Ege'nin özel coğrafi yapısıdır.

Öte yandan Ankara, Sözleşme'yi bütünüyle reddetmemektedir. İç sular, karasuları, kıta sahanlığı ve MEB gibi kavramların çoğu örf ve âdet hukuku niteliğindedir; Türkiye çelişmediği ölçüde bazı hükümlere saygı göstermekte ve kıyı devleti olarak MEB ilan etme hakkına sahiptir. Nitekim Türkiye 1986'da Karadeniz'de MEB ilan etmiştir. Aynı çizgi çok taraflı müzakerelerde de görülür: Türkiye, BBNJ müzakerelerinde Sözleşme'ye taraf olmayan devletlerin hukuki statüsünün korunmasını savunmuştur. Karşı tarafın tezi ise bunun tersidir; Yunanistan her adanın kendi kıta sahanlığı ve MEB hakkı olduğunda ısrar etmektedir. Türk tezinin ince noktası da

burada yatar: itiraz adaların karasuyuna değil, Anadolu'nun ana kara projeksiyonunu kapatacak kıta sahanlığı ve MEB etkisine yöneliktir.

3.3. Türkiye–Libya Deniz Yetki Alanları Mutabakatı (2019)

Mutabakat 27 Kasım 2019'da imzalanmış, Girit'in güneyinden Libya'nın kuzey kıyılarına uzanan bir hatta, kıyı uzunlukları ve hakkaniyet ilkeleri temelinde sınırlandırma yapmıştır. Coğrafi olarak Libya'nın Bardiya-Tobruk-Derne kıyıları ile Türkiye'nin Kaş-Fethiye-Marmaris kıyıları arasındaki hat esas alınmış, Girit'in güneyindeki alan ise E-F hattıyla belirlenmiştir. Hukuki dayanak olarak Türk tarafı şunu savunur: karşılıklı kıyı uzunlukları 400 deniz milinden kısa olduğundan MEB sınırı ancak mutabakatla belirlenebilir ve adalar tam hak sahibi sayılamaz. Ayrıca ne Türkiye ne Libya BMDHS'ye taraf olduğundan, anlaşmayı yasaklayan emredici bir kural bulunmamakta ve Sözleşme kaynaklı bir geçersizlik sonucu doğmamalıdır. Tescil de bu savunmanın parçasıdır; Ulusoy Mutabakatın BM'ye tescilinin uluslararası hukuk açısından anlamını ayrıca ele almaktadır.
İtirazlar da aynı ölçüde güçlüdür. Yunanistan, anlaşmanın Girit, Rodos, Kerpe ve Meis'in deniz yetki alanlarını göz ardı ettiğini ve Sözleşme'ye aykırı olduğunu savunmaktadır. Akademik literatürde de Talmon ve Lobo'ya atıfla, Girit ve Rodos gibi büyük adalara dahi kıta sahanlığı veya MEB tanınmaması gerektiği görüşü aktarılmaktadır. Libya'nın iç siyasi bölünmüşlüğü de ayrı bir zayıflıktır: Hafter'in kontrolündeki doğu merkezli parlamento Mutabakat'a karşı çıkmıştır. Uluslararası düzeyde ise AB Liderler Zirvesi 26 Haziran 2025 sonuç bildirisinde Mutabakatı "hukuksuz" olarak nitelemiştir. Bu çerçeve komisyon için şu soruyu açık bırakır: Mutabakat hukuki bir dayanak mı, yoksa yeni bir gerilim kaynağı mı?

4. "Mavi Vatan" Doktrini ve Türkiye'nin Deniz Yetki Alanları

4.1. Doktrinin Tarihsel Gelişimi ve Kapsamı

Mavi Vatan kavramı ilk kez 2006'da Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda düzenlenen bir sempozyumda Tümamiral Cem Gürdeniz tarafından dile getirilmiştir. Kavram, 2019'daki Mavi Vatan-2019 Tatbikatı ve Türkiye–Libya Mutabakat Muhtırası ile kamuoyuna duyurulmuş ve sahada uygulanmaya başlanmıştır. Doktrinin doğuş bağlamı ise AB'nin Kıbrıs'ın katılımı sonrasında benimsediği "Sevilla haritası"na, GKRY'nin kendi MEB'ini ilan etme çabasına ve Annan Planı'nın reddedilmesine yönelik donanma içi tepkilerdir. 2009'dan itibaren Tümamiral Cihat Yaycı Libya ile ortak deniz sınırı fikrini geliştirmiş, Tuğamiral Soner Polat da kavramı kitaplaştırmıştır. Gürdeniz'e göre Mavi Vatan hem bir kavram hem bir sembol hem de bir doktrindir ve Türkiye'nin ilan edilmiş veya edilmemiş tüm deniz yetki alanlarını kapsar. Kapsam bakımından Gürdeniz, Mavi Vatan'ı 25–45 doğu meridyenleri ile 33–43 kuzey paralelleri arasında kalan çıkar ve yetki alanı olarak tanımlar. Bu alan, Karadeniz'de Türkiye'nin

mevcut MEB'ine denk gelir. Ege'de adalara yalnızca mevcut karasuyu genişliğini tanıyarak doğu yarısını kapsar. Akdeniz'de ise Libya ve Mısır MEB'leriyle eşit uzaklık ilkesine göre sınırlanır. KKTC'nin talepleriyle birlikte toplam alan yaklaşık 462.000 km²'dir. Gürdeniz bu alanın yaklaşık 200 bin km²'lik kısmının Ege ve Doğu Akdeniz'de "elinden alınmak istendiğini" savunmakta ve bunu "İkinci Sevr" olarak nitelemektedir. Doktrin ülkeleri üç gruba ayırır: müttefikler (Libya ve KKTC, yani "güney kalesi"), yapısal rakipler (Yunanistan ve GKRY) ve ara sıra rakipler (Mısır, İsrail, Lübnan, Suriye, İtalya). Enerji boyutu da belirleyicidir. Mısır'ın Zohr keşfinden ve Ocak 2019'da kurulan Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun Türkiye'siz kurulmasından sonra, Libya ile sınırlandırma Türkiye'ye bir geçiş koridoru kazandırma aracı olarak görülmüştür.
Doktrinin siyasi ve kurumsal tarafı tartışmalıdır. Doktrinin MHP, CHP ve İYİ Parti'den destek gördüğü, Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından da benimsendiği aktarılmaktadır. Akademik değerlendirmeler doktrinin etkisini sınırlayan unsurlara da dikkat çeker. Bunlar, doktrin mimarları ile siyasi iktidar arasındaki zaman zaman ortaya çıkan görüş ayrılıkları ve donanma modernizasyonunun hâlâ yabancı bileşenlere bağımlı olmasıdır. Doktrinin hukuki bir çerçeveye taşınması ise 2026'da gündeme gelmiştir. Basına yansıyan bilgilere göre 1982 tarihli 2674 sayılı Karasuları Kanunu'nu yenileyecek "Türk Deniz Yetki Alanları Kanunu" taslağı iç suları, karasularını, kıta sahanlığını, bitişik bölgeyi ve MEB'i kapsamlı biçimde tanımlamakta ve TSK ile Deniz Kuvvetleri'nin teknik görüşleriyle hazırlanmaktadır. Teklif geri çekilmemiş, ancak TBMM'nin yoğun gündemi nedeniyle komisyon takvimine henüz alınamamıştır.

4.2. Ege'de Egemenlik, Karasuları ve Hava Sahası Tartışmaları

Ege'de karasuları genişliği, doktrinin en hassas başlığıdır. Yunanistan karasularını 1936'da 6 mile çıkarmış, Türkiye de 1964 tarihli kanunla aynı genişliği benimsemiştir. Türkiye bugün Karadeniz ve Akdeniz'de 12 mil uygularken Ege'de 6 mili korumaktadır. Yunanistan, BMDHS'yi 31 Mayıs 1995'te onayladıktan sonra Ege'de 12 mil hakkını hukuken kullanabilecek duruma gelmiş, ancak bu hakkı saklı tutarak uygulamaya koymamıştır. Atina 12 mil kuralının hem antlaşma hem teamül hukuku olduğunu savunur. Ankara ise Ege'nin özel coğrafi yapısı nedeniyle bu kuralın hakkaniyet gereği katı biçimde uygulanamayacağını ileri sürer. Rakamlar tartışmanın ağırlığını gösterir. Yunanistan'ın Ege'deki karasuyu payı yaklaşık %43,68'den %72'ye çıkacak, Türkiye'nin payı ise yaklaşık %7'de kalacaktır. Türk Dışişleri verilerine göre bu oran %40'tan %70'e çıkmaktadır. Türk tarafı bunun Türk gemi ve uçaklarının açık denizlere ulaşımını Yunan sularından geçişe bağımlı kılacağını savunmaktadır.
Bu gerekçeyle TBMM 8 Haziran 1995'te oybirliğiyle aldığı kararla, Yunanistan'ın karasularını 6 milin ötesine çıkarmasını "savaş nedeni" sayacağını ilan etmiştir. Türk medyasının aktardığına göre karar, dönemin başlıca siyasi liderlerinin ortak iradesiyle alınmıştır. Yunanistan'ın kararın kaldırılmasını sık sık talep ettiği de belirtilmektedir. Bu kararın BM Şartı m. 2/4 çerçevesindeki hukuki değeri 9.2'de ayrıca ele alınacaktır.
Hava sahası, aynı sorunun ikinci ayağıdır. Yunanistan karasularını 6 mil kabul ederken hava sahasını 10 mil olarak ilan etmektedir. Atina bu talebin 1931'e dayandığını, komşularca kabul edildiğini ve 12 millik hakkın seçici kullanımı olduğunu savunur. Türk tezi ise 1944 tarihli

Chicago Sözleşmesi'ne dayanır. Bu görüşe göre ulusal hava sahası karasuları ile sınırlıdır, bu yüzden 6–10 mil arasındaki alan uluslararası hava sahasıdır. ABD'nin NATO çerçevesinde Yunan 10 mil iddiasını yazılı olarak "kabul edilemez" bulduğu da aktarılmaktadır. Ayrıca ICAO planı gereği Ege üzerindeki hava trafik hizmeti Atina FIR'ına verilmiştir.

5. İsrail–Yunanistan Deniz İttifakı ve Çoklu Kuşatma Riski

5.1. Askeri İşbirlikleri, Ortak Tatbikatlar, Üs Kullanım Anlaşmaları

İsrail–Yunanistan askeri yakınlaşması üç halka üzerinden ilerlemektedir: silah tedariki ve eğitim, ortak tatbikatlar, üs ve güvenlik düzenlemeleri. İlk büyük adım Nisan 2021'de atılmıştır. İsrail Savunma Bakanlığı'nın açıklamasına göre iki ülke, Yunan Hava Kuvvetleri için Elbit Systems tarafından 22 yıl boyunca kurulup işletilecek 1,65 milyar dolarlık bir eğitim merkezi sözleşmesi imzalamıştır. Merkezde 10 adet M-346 eğitim uçağı kullanılacaktır. Anlaşmanın imzalandığı gün iki hava kuvveti ortak bir tatbikata da başlamıştır. İsrail ordusu, bir ay önce de Yunanistan ve GKRY ile ortak deniz tatbikatı yaptığını duyurmuştur.

Bu çizgi 2025–2026'da hızlanmıştır. Savunma sanayii haberlerine göre Yunanistan, GKRY ve İsrail liderlerinin üçlü zirvesinin ardından askeri yetkililer Lefkoşa'da 2026 ortak eylem planını imzalamıştır. İsrail Hava Kuvvetleri'nin Yunanistan'daki İniohos tatbikatına katılması, Yunanistan'ın da İsrail'in Noble Dina 2026 deniz tatbikatına katılması planlanmıştır. GKRY'nin aldığı Barak MX sisteminin etkinleştirilmesinin de Yunan Hava Kuvvetleri için eğitim imkânı yaratacağı belirtilmiştir. Nisan 2026'da Yunanistan 750 milyon dolarlık PULS çok namlulu roketatar sözleşmesini imzalamıştır. 31 Ağustos 2026'da ise yaklaşık 3 milyar avroluk "Aşil Kalkanı" anlaşmasına imza atmıştır. Proje, 23 Temmuz 2026'da Yunanistan Hükümet Ulusal Güvenlik Konseyi (KYSEA) tarafından onaylanmıştı. Anlaşma David's Sling, SPYDER ve Barak MX sistemlerinden oluşan çok katmanlı bir hava savunma ağı kuracaktır. İsrail Başbakanı Netanyahu anlaşmayı İsrail'in Yunanistan ve GKRY ile on yıl önce başlattığı Doğu Akdeniz ittifakının "doğrudan devamı" olarak nitelemiştir. İsrail Savunma Bakanlığı ise Yunan sanayisine teknoloji transferi yapılacağını duyurmuştur.

Üs kullanımı boyutunda ise kamuya yansıyan bilgiler esas olarak ABD ve Fransa ile yapılan düzenlemelere dayanmaktadır. 1990 tarihli Karşılıklı Savunma İşbirliği Anlaşması (MDCA) 2021'de güncellenmiş, ABD'ye Dedeağaç, Girit (Suda), Stefanovikio ve Litohoro'daki bazı tesisler tahsis edilmiştir. ABD Dışişleri Bakanı Blinken, yenilemenin anlaşmanın süresiz yürürlükte kalmasını ve ABD güçlerinin mevcut üslerin dışında da faaliyet göstermesini sağladığını belirtmiştir. Yunanistan Fransa ile de 28 Eylül 2021'de "Savunma ve Güvenlik için Stratejik Ortaklık" anlaşmasını imzalamıştır. 2025'te Yunan medyasında Dedeağaç'taki ABD varlığının sonlandırılabileceği yönünde iddialar çıkmış, Başkan Trump bu iddiaları yalanlamıştır. İşbirliğine ilişkin yorumlar ayrışmaktadır. Yunan dışişleri yetkilileri, ABD'nin Türkiye'den gelecek bir saldırıda Yunanistan'a yardım edeceğini savunmuştur. Türk medyasındaki bazı değerlendirmelere göre ise Blinken'in mektubunda Fransa anlaşmasındakine benzer bir yardım

taahhüdü bulunmamaktadır. Türk basınında yer alan daha dengeli yorumlar, Yunanistan ve Kıbrıs'ın güvenlik kaygılarının küçümsenmemesi gerektiğini, bunun yanında yeni askeri kapasitenin Atina ve Lefkoşa'da aşırı özgüven yaratmasının tehlikeli olacağını belirtmektedir. Bu yorumlara göre gelişme NATO'yu da zorlayabilir. Yunanistan içinde ise Varufakis, SYRIZA ve Yunanistan Komünist Partisi anlaşmayı eleştirmiş, Yunan medyası İsrail sistemlerine uzun vadeli bağımlılık riskine dikkat çekmiştir.

5.2. Yunanistan–GKRY–İsrail–Mısır Eksenleri (EastMed, Doğu Akdeniz Gaz Forumu)

Bu eksenlerin ortak paydası enerjidir. Kasım 2018'de İsrail, GKRY, Yunanistan ve İtalya, Doğu Akdeniz gazını Kıbrıs ve Girit üzerinden Avrupa'ya taşıyacak bir boru hattı için işbirliği anlaşması imzaladı. 2 Ocak 2020'de Atina'da Yunanistan, GKRY ve İsrail liderleri yaklaşık 1.900 kilometrelik EastMed anlaşmasına imza attı. Türk Dışişleri Bakanlığı bu adımı Türkiye ve KKTC'yi dışlama girişimi olarak değerlendirdi. Bakanlık, bölgenin en uzun kıyı şeridine sahip ülkeyi yok sayan hiçbir projenin başarılı olamayacağını belirtti ve en ekonomik ve güvenli güzergâhın Türkiye olduğunu savundu. Türk medyasındaki haberlere göre İtalya'nın imza törenine katılmaması da projenin zayıf noktalarından biri oldu.

İkinci halka, Ocak 2019'da Kahire'de kurulan Doğu Akdeniz Gaz Forumu'dur. Forum üreticileri (Mısır, İsrail, Filistin, Kıbrıs) ve tüketicileri (Yunanistan, İtalya, Ürdün) bir araya getirmiş, ancak Türkiye davet edilmemiştir. Fransa'nın üyeliği Mart 2021'de resmileşmiş, ABD ve Fransa gözlemci olarak toplantılara katılmıştır. Ankara'nın dışlanmışlık hissi, Türkiye–Mısır ilişkilerinin Sisi yönetimi sonrasında kopmasıyla birleşmiştir. Türkiye'nin Kasım 2019'da Libya ile yaptığı sınırlandırmanın hemen ardından Yunanistan ve Mısır, 6 Ağustos 2020'de kendi deniz yetki alanlarını sınırlandıran anlaşmayı imzalamıştır. Bu anlaşma Türk–Libya mutabakatına doğrudan karşılık olarak okunmuştur. Mart 2021'de Türkiye, Mısır ile deniz yetki alanları görüşmelerinin başlayabileceğini açıklamış, bunun üzerine Yunan Dışişleri Bakanı Kahire'ye giderek enerji işbirliğini görüşmüştür.

Eksenin gücü ise sınanmıştır. Ocak 2022'de ABD, EastMed'e desteğini ekonomik ve çevresel gerekçelerle çektiğini Yunanistan, GKRY ve İsrail'e bildirdi. Washington bunun yerine elektrik ara bağlantı projelerini destekleyeceğini ve Yunanistan, GKRY, İsrail, ABD arasındaki "3+1" toplantılarını sürdüreceğini açıkladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, gazın Avrupa'ya ancak Türkiye üzerinden gidebileceğini söyledi. Bölge dışından bazı enerji analistleri ise Türkiye güzergâhının da siyasi engeller nedeniyle kâğıt üzerinde kaldığını, Avrupa'nın gaz talebinin azalacağını belirtmektedir.

5.3. Ege Adalarının Silahlandırılması ve 1923 Lozan / 1947 Paris Antlaşmaları Kapsamında Hukuki Durum

Adaların gayriaskerî statüsü, birbirini tamamlayan birkaç belgeye dayanır. Balkan Savaşları sırasında Yunanistan'ın işgal ettiği Limni, Semadirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Ahikerya, 1914 tarihli Altı Devlet Kararı ile silahsızlandırılmaları koşuluyla Yunan egemenliğine bırakılmıştır. Bu düzenleme 1923 Lozan Antlaşması'nın 12. ve 13. maddeleriyle teyit edilmiş, Limni ve Semadirek'in statüsü Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nde ayrıca düzenlenmiştir. 1936 tarihli Montrö Sözleşmesi Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin yerini almıştır. İtalya'dan Yunanistan'a geçen On İki Adalar ile Meis ise 1947 Paris Barış Antlaşması'nın 14. maddesi uyarınca silahsızlandırılmış statüyle Yunanistan'a bırakılmıştır. Türk Dışişleri Bakanlığı bu adaların objektif hukuki statüsünün tartışmaya açık olmadığını savunmaktadır.

Yunan tezi ise üç noktaya dayanır. Birincisi, Limni ve Semadirek'in silahsızlandırılması Boğazlar rejimine bağlıydı ve Montrö ile Boğazların yeniden silahlandırılmasına izin verildiği için bu adalar da yeniden silahlandırılabilir. İkincisi, Lozan diğer adalarda yalnızca deniz üssü kurulmasını yasaklar, silah bulundurmayı yasaklamaz. Üçüncüsü, Lozan'ın On İki Adalar'a uygulanamaz, çünkü o dönemde adalar İtalya'nın egemenliğindeydi. Atina silahlanmayı, Türkiye'den kaynaklandığını öne sürdüğü tehdide karşı meşru savunma gerekçesiyle savunmaktadır. Yunanistan ayrıca Türkiye'nin 1947 Paris Antlaşması'nın tarafı olmadığını da ileri sürmektedir. Bu tez, Türk tarafının "objektif statü" argümanıyla çatışır.

Pratikte ise silahlanma sürmektedir. Türk medyasındaki değerlendirmelere göre Ege'de antlaşmalara konu olan 23 adadan yaklaşık 16 ila 18'i silahlandırılmıştır. Son dönemde Kerpe'ye Patriot sistemi konuşlandırıldığı haberleri de gelmiş, Ankara bunu hukuka aykırı bulduğunu açıklamıştır. Türk medyası ayrıca 5.1'de ele alınan İsrail yapımı hava savunma sistemlerinin adalara da yerleştirileceği iddialarını gündeme getirmektedir. Türkiye konuyu 2021'de ve 2022'de BM'ye gönderdiği mektuplarla kayda geçirmiştir. Ankara bu mektuplarda, ihlallerin sürmesi halinde Yunanistan'ın Lozan ve Paris'ten doğan egemenlik haklarını Türkiye'ye karşı ileri süremeyeceğini bildirmiştir. Konu NATO içinde de tartışılmıştır. Yunan medyasında yayımlanan bazı NATO belgelerine göre ittifak, 1950'lerde gayriaskerî adalarda altyapı çalışmalarının antlaşma sorunları yaratabileceği uyarısını yapmış ve bu adaların barış dönemi tatbikatlarında kullanılmamasını öngören talimatlar vermiştir. Hukuken ise Türk akademik çalışmalar, ihlali 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 60. maddesindeki "esaslı ihlal" kavramı çerçevesinde incelemektedir.

6. Sınır Ötesi Üslenme ve Yasal Çerçeve

6.1. KKTC'de Kalıcı Deniz ve Hava Üsleri

KKTC, Türkiye'nin sınır ötesi üslenme tartışmasının en köklü örneğidir. Cumhurbaşkanı Erdoğan adada yaklaşık 40 bin Türk askerinin bulunduğunu açıklamıştır. 2019'dan bu yana Geçitkale Havaalanı'nda Türk İHA ve SİHA'ları konuşludur. Havaalanındaki yer kontrol istasyonu üzerinden Deniz Kuvvetleri'ne bağlı insansız hava araçları keşif ve devriye görevleri yürütmektedir. 16 Ocak 2023'te KKTC Bakanlar Kurulu, Türkiye'nin talebi üzerine Geçitkale Havaalanı'nın tahsisi ve kullanım hakkının Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı'na verilmesini öngören protokolün imzalanmasına karar vermiştir. Bunun için havaalanının eski işletmecisiyle yapılan sözleşme, ödenmeyen bedel gerekçesiyle feshedilmiştir. Devir daha sonra KKTC Meclisi'nde oy birliğiyle kabul edilmiştir. Ana muhalefet partisi olumlu oy verirken bunun bir askeri üs olmayacağını, savaş uçaklarının konuşlanmayacağını ve KKTC sivil havacılık otoritesinin devre dışı kalmayacağını belirtmiştir. KKTC'li bir bakan ise Geçitkale'nin askeri üs olacağını açıkça söylemiştir. Türk medyasında alana F-16 filosu konuşlanması ihtimali de dile getirilmiştir.
Deniz üssü boyutu daha belirsizdir. Türk savaş gemileri şu anda Gazimağusa'ya yanaşmaktadır. Türk medyasına göre Gazimağusa'ya 35–40 kilometre uzaklıktaki İskele Boğazı çevresinde lojistik bir deniz üssü için fizibilite ve yer analizi çalışmaları yapılmaktadır. KKTC'li yetkililer, Türkiye'den böyle bir talep gelmesi halinde "hiç düşünmeden" adım atılacağını belirtmiştir. Hukuki dayanak olarak Türk tarafı, KKTC'nin rızasını ve 1960 tarihli Garanti ve İttifak Antlaşmalarını esas almaktadır. GKRY ve uluslararası toplumun büyük bölümü ise KKTC'yi tanımamakta, adadaki Türk askeri varlığını işgal olarak nitelemekte, dolayısıyla rızanın hukuki değerini tartışmaya açmaktadır.

6.2. Libya'da Üslenme (Misrata, Vatiya vb.) ve İkili Anlaşmalar

Libya boyutunun hukuki zemini, 27 Kasım 2019'da deniz yetki alanları mutabakatıyla birlikte imzalanan Güvenlik ve Askeri İşbirliği Mutabakat Muhtırası'dır. Muhtırayı Ulusal Mutabakat Hükümeti Başkanlık Konseyi 5 Aralık 2019'da onaylamıştır. Türk medyasına göre muhtıra Türkiye'nin Libya'da üs kurmasını, ortak harekât için liman ve kışla tahsis edilmesini, silah sevkiyatını ve eğitim verilmesini kapsamaktadır. Hafter güçleri Haziran 2019'da Türkiye'yi düşman ilan etmiş ve kontrolündeki bölgelerin hava ve deniz sahalarını Türk uçak ve gemilerine kapattığını duyurmuştu. Mayıs 2020'de Ulusal Mutabakat Hükümeti güçleri, Türk askeri danışmanları ve insansız hava araçlarının desteğiyle Vatiya Hava Üssü'nü Hafter güçlerinden almıştır. Bu gelişmenin ardından Türk medyası, Vatiya'nın Türk İHA/SİHA ve hava savunma sistemlerinin kullanımına verilmesini ve Misrata Limanı'nın daimi konuşlanma için deniz üssüne çevrilmesini gündeme getirmiştir. Uluslararası basına göre Ankara, Ulusal Mutabakat Hükümeti

ile iki üs için görüşmeler yapmaktaydı. Vatiya'ya ise bir sonraki dönemde kimliği belirsiz uçakların saldırdığı haberleri çıkmıştır. Kalıcı üslerin kurulduğuna dair resmî bir doğrulama bulunmamaktadır, mevcut bilgiler plan ve niyet düzeyindedir.
Burada belirleyici zayıflık, ev sahibi tarafın siyasi yapısıdır. 3.3'te belirtildiği gibi Libya siyaseten bölünmüştür, doğu merkezli yapı mutabakatlara karşı çıkmaktadır. Kalıcı bir üs yatırımı, rızayı veren hükümetin değişmesi halinde hukuki ve fiilen risk taşır.

6.3. Yurt Dışı Asker Konuşlandırmasında TBMM Yetkisi (Anayasa m. 92) ve Ev Sahibi Devlet Rızası

Anayasa'nın 92. maddesi uyarınca Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir. Libya bunun en güncel örneğidir. İzin ilk kez 2 Ocak 2020 tarihli ve 1238 sayılı TBMM Kararı ile verilmiş, 30 Kasım 2023 tarihli ve 1398 sayılı kararla uzatılmıştır. Aralık 2025'te Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle izin süresinin 2 Ocak 2026'dan itibaren 24 ay daha uzatılması istenmiş, tezkere 22 Aralık 2025'te Genel Kurul'da oy çokluğuyla kabul edilmiştir. Tezkerede şu gerekçeler öne çıkmıştır: Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin BM Güvenlik Konseyi'nin 2259 sayılı kararıyla meşru hükümet olarak tanınması, kalıcı ateşkes ve siyasi sürecin tamamlanamaması, eğitim ve danışmanlık desteğinin sürdürülmesi ve Libya'ya yönelik silah ambargosunun açık denizlerde denetlenmesi yetkisinin gerektiğinde kullanılması.
Tartışma hem yetkinin kapsamı hem de rıza konusunda sürmektedir. Muhalefet milletvekilleri Libya politikasında tutarlılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik eksikliği olduğunu savunmuş, bir muhalefet partisi ise "son tezkere olması dileğiyle" olumlu oy vereceğini açıklamıştır. İktidar partisinden yetkililer tezkerenin bir askeri yetkilendirme olmadığını vurgulamıştır. Hukuki açıdan iki yapısal sorun öne çıkar. Birincisi, tezkereler süreli izinlerdir, kalıcı üs ise süresiz bir yatırımdır. Bu nedenle kalıcı üslerin uluslararası anlaşma niteliği taşıması ve Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca TBMM onayına sunulması tartışılmaktadır. İkincisi, ev sahibi devletin rızası kilit unsurdur. Libya'da rıza tek bir hükümete dayanmakta, KKTC'de ise rızayı veren yapı yalnızca Türkiye tarafından tanınmaktadır.

7. Kıyı Savunması ve Adalar Cephesinin Güçlendirilmesi

7.1. Kıyı Savunma Füze Sistemleri (ATMACA, KARA ATMACA)

Türkiye'nin kıyı savunma füzelerinin çekirdeğini Roketsan'ın geliştirdiği ATMACA ailesi oluşturur. Gemisavar ATMACA, yaklaşık 250 kilometre menzilli ve 220 kilogram başlıklıdır. Karadan fırlatılan sürümü Kara ATMACA, kamyon tabanlı fırlatıcıyla 280 kilometre menzile ve 250 kilogram başlığa sahiptir. Aile gemi, denizaltı ve kara platformlarına uyarlanmaktadır. Roketsan'ın Barboros Kıyı Sistemi ATMACA'yı ateşlemiş, denizaltı sürümü AKATA ise geliştirilmektedir. Mart 2025'te Kara ATMACA, atışlı testte en uzun menzilli ve en uzun süreli

uçuşunu gerçekleştirmiştir. Türk medyasındaki bazı haberler menzilin 500 kilometreyi aştığını ve bu füzenin ihraç edilmeyip yalnızca TSK envanteri için üretileceğini aktarmaktadır, ancak bu bilgi resmî bir kaynakla doğrulanmış değildir. NATO'nun 7 Temmuz 2026 tarihli açıklamasına göre Türkiye, önemli sayıda kara tabanlı uzun menzilli ATMACA tedarik etmeyi taahhüt etmiştir. Gemisavar ATMACA'nın ilk ihracat müşterisi ise Endonezya olmuştur.
Bu menzil, Anadolu kıyısındaki bataryaların adalara silah yerleştirmeden de Doğu Ege deniz yollarını tehdit altında tutabilmesi anlamına gelir. Yunan tarafı bunu bir tehdit olarak yorumlamaktadır. Nitekim Yunan medyası Kara ATMACA'nın test atışlarını yakından izlemiştir.

7.2. Otonom Erken Uyarı Radarları ve Entegre Hava-Deniz Savunması

Entegre savunmanın omurgası ASELSAN'ın Çelik Kubbe mimarisidir. Cumhurbaşkanı Erdoğan teslim töreninde 460 milyon dolar değerinde 47 araçtan oluşan sistemlerin envantere girdiğini duyurmuş ve sahadaki yüzlerce hava savunma sisteminin tek bir yapay zekâ destekli komuta kontrol yazılımıyla birlikte çalışacağını belirtmiştir. Ağın içinde KORKUT, HİSAR-A, HİSAR-O ve SİPER gibi sistemler bulunmakta, bunların koordinasyonu HAKİM Hava Komuta Kontrol Sistemi üzerinden sağlanmaktadır. Erken ihbar katmanında ALP ailesi radarlar yer almaktadır. ASELSAN ile SSB arasında 1,47 milyar euro ve 780 milyon euroluk yeni sözleşmeler imzalanmıştır. SAHA 2026 fuarında ise KORAL elektronik harp sistemi ve GÖKALP otonom kinetik dron imha sistemi tanıtılmıştır. Denizde de HİSAR-D gibi gemi tabanlı hava savunma füzeleri ATMACA ve AKYA ile aynı tatbikatlarda atış yapmıştır.
Yunan medyası, ASELSAN'ın DRONDEF karşı tedbir setini Ege'deki dengeler açısından dikkatle izlemiştir. Açık kaynaklarda Ege kıyıları için özel bir "otonom erken uyarı radarı ağı" ayrıntılı biçimde tanımlanmamaktadır. Mevcut bilgiler Çelik Kubbe'nin genel mimarisiyle sınırlıdır.

7.3. Asimetrik Tahkimat ve Olası Çıkarma/Sızma Senaryoları

Asimetrik tahkimat, rakibin güçlü platformlarına karşı düşük maliyetli ve çok sayıda sistemle caydırıcılık kurmayı hedefler. Bu çerçevede Ağustos 2026'da MARLİN silahlı insansız deniz aracına mayın dökme yeteneği kazandırıldığı duyurulmuştur. SİDA'ların kıyı kontrol istasyonlarından veya TCG Anadolu gibi yüzer platformlardan kullanılabileceği belirtilmektedir. ULAQ KAMA ise kamikaze türü bir deniz aracı olarak tasarlanmıştır. Bu araçlar, hem kıyıya yönelik olası hibrit sızma girişimlerine karşı hem de adalar çevresinde caydırıcılık sağlamak için kullanılabilecek unsurlar olarak sunulmaktadır. Burada operasyonel ayrıntı yerine yalnızca politika düzeyinde bir çerçeve sunulmaktadır. Açık kaynaklarda çıkarma ve sızma senaryolarına ilişkin resmî bir doktrin metni bulunmamaktadır, bu nedenle bu alt başlıktaki değerlendirmeler Türk medyası ve sanayi haberlerinden derlenen kabiliyet bilgisine dayanmaktadır.

8. Deniz Kuvvetlerinin Caydırıcılık Kapasitesi

8.1. İnsansız Deniz Araçları (İDA/SİDA) ve Yerli Üretim

Deniz Kuvvetleri'nin envanterine giren ilk insansız deniz aracı, ASELSAN ve Sefine Tersanesi iş birliğiyle geliştirilen MARLİN'dir. MARLİN elektronik harp yeteneğiyle öne çıkmış, KUZGUN seyir füzesi atışı yapmış ve mayın dökme yeteneği kazanmıştır. ARES Tersanesi ve Meteksan'ın geliştirdiği ULAQ ise dört adede kadar L-UMTAS veya CİRİT füzesi, elektro-optik sistem ve uzaktan komutalı silah taşıyabilen silahlı bir SİDA'dır. Prototip başarısının ardından yıllık 50 adet üretim planlanmıştır. ULAQ, Ocak 2026'da Katar Sahil Güvenlik'e teslim edilerek Türkiye'nin ilk silahlı SİDA ihracatı olmuştur. Platformun yerli TMSN460 marin motoruyla donatıldığı da bildirilmiştir. Yerli kabiliyet ailesi SANCAR ve SALVO gibi yeni modellerle de genişlemektedir.

8.2. Denizaltı Savunma Harbi (DSH) Teknolojileri

Denizaltı savunma harbinin iki ayağı vardır: kendi denizaltı kuvvetini güçlendirmek ve rakip denizaltılara karşı tespit ve imha kapasitesi geliştirmek. Birinci ayakta Reis sınıfı Tip 214TN denizaltılar, havadan bağımsız tahrik sistemiyle haftalarca su altında kalabilmektedir. İlk gemi TCG Piri Reis denize indirilmiş, Cumhurbaşkanı Erdoğan diğer gemilerin 2029'a kadar teslim edileceğini açıklamıştır. Denizaltılar sekiz adet 533 milimetrelik torpido kovanına sahiptir. Roketsan'ın geliştirdiği AKYA ağır torpidosu, Aralık 2023'te TCG Preveze denizaltısından Doğu Akdeniz'de gerçek hedefe başarılı atış yapmıştır. Menzili yaklaşık 50 kilometre, hızı 45 deniz mili civarındadır. Hafif sınıf için ORKA torpidosu geliştirilmektedir. Reis sınıfı için daha önce Mk48 ve DM2A4 torpido tedarik edilmiş olması, yerli torpidonun dışa bağımlılığı azaltma hedefini ortaya koymaktadır. İkinci ayakta ise ULAQ SİDA'nın gözetleme ve DSH görevlerini insansız icra etmesi hedeflenmekte, Roketsan'ın DSH roketi bazı gemilere entegre edilmiş bulunmaktadır.

8.3. Yerli Savunma Sanayii ve Finansman Boyutu

Finansman boyutu ihracat ve bütçe verileriyle okunabilir. SSB'nin açıkladığı verilere göre savunma ve havacılık ihracatı 2024'te 7,1 milyar dolardan 2025'te yaklaşık yüzde 48 artışla 10,05 milyar dolara çıkmış, aynı yıl imzalanan yeni sözleşmelerin toplamı 17,8 milyar dolara ulaşmıştır. Ticaret Bakanı sektörde yaklaşık 3.500 firma ve 100 milyar dolarlık bir proje stoku bulunduğunu belirtmiştir. 2026'nın ilk dört ayında ihracat yaklaşık 2,87 milyar dolar olmuştur. Savunma harcamaları 2025'te milli gelirin yüzde 2,33'üne ulaşmıştır. Yerlilik oranı için yetkililer yüzde 70 ile yüzde 82 arasında değişen rakamlar vermektedir. Riskler de ortadadır. Mavi Vatan doktrinine ilişkin akademik değerlendirmeler, yabancı bileşenlere bağımlılığın hâlâ sürdüğünü ve diplomatik krizlerin tedarik ortaklıklarını zedeleyebildiğini vurgulamaktadır.

9. Doğu Akdeniz Angajman Kurallarının Revizyonu ve Yeni Askeri Doktrin

9.1. Angajman Kuralları (ROE) Kavramı ve Uluslararası Hukuk

Angajman kuralları, askeri birliklerin kuvvet kullanımında uyması gereken kurallar bütünüdür. Hukuki, siyasi ve askeri bileşenlerden oluşur ve çoğunlukla gizli tutulur. Ulusal hukuk sistemleri ve devletlerin uluslararası hukuka bakışı farklı olduğundan her devletin kuralları kendine özgüdür. Hukuk üst sınırı belirler, siyasi irade ise bu sınırın altında kalan, daha kısıtlayıcı bir çerçeve çizebilir. Türk akademik literatüründe angajman kuralları, özellikle hava sahası ihlallerinde ilan edilen NOTAM kurallarıyla birlikte ele alınmakta, 2015'te Türk Hava Kuvvetleri'nin bir Rus uçağını düşürmesi bu çerçevenin tipik örneği olarak incelenmektedir. Türk medyasında geçmiş sondaj krizlerinde Deniz Kuvvetleri'ne vurma yetkisi verilmeden yakın takip ve tırmandırma esnekliği tanındığı aktarılmıştır. Bu esneklikte Yunanistan ve GKRY'nin NATO ve AB üyesi olması da etkili görülmüştür.

9.2. Kuvvet Kullanma Yasağı (BM Şartı m. 2/4), Meşru Müdafaa (m. 51) ve Eşiklerin Belirlenmesi

BM Şartı'nın 2. maddesinin dördüncü fıkrası kuvvet kullanımını ve tehdidini yasaklar. Bu yasağın temel istisnası 51. maddedeki meşru müdafaadır. Hükme göre bir üyeye silahlı saldırı yapılması halinde, Güvenlik Konseyi gerekli önlemleri alana dek bireysel veya ortak meşru savunma hakkı saklıdır. Akademik literatür, henüz mevcut olmayan veya sona ermiş bir saldırıya karşı kuvvet kullanımının meşru müdafaa sayılamayacağını vurgular. Uluslararası Adalet Divanı'nın 2004 tarihli danışma görüşü ise bu hakkın devletlerden gelen saldırılar bakımından işlediği yönünde yorumlanmaktadır. Önleyici meşru müdafaa kavramı hâlâ tartışmalıdır. TBMM'nin 1995 tarihli casus belli kararı bu bağlamda ele alınmalıdır. Yunanistan Başbakanı Temmuz 2026'da ülkesinin Türkiye tarafından açık bir savaş tehdidi altında olduğunu söylemiştir. Türk tarafı ise kararı Ege'de tek taraflı bir statü değişikliğine karşı savunma kararı olarak gerekçelendirmektedir. Eşiklerin belirlenmesi bu noktada kritiktir. Bir hava sahası ihlali, bir gemi taciz eylemi ve silahlı saldırı arasındaki sınır, ROE'de açıkça kademelendirilmelidir.

9.3. Yasal Teknikler: Kanun, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, TSK İç Hizmet Kanunu, Yetki Devri

Anayasa'nın 117. maddesi Cumhurbaşkanı'nı Başkomutan kabul eder. Genelkurmay Başkanı, Cumhurbaşkanı adına Silahlı Kuvvetlerin komutanıdır. 211 sayılı İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi TSK'nın görevini yurt dışından gelecek tehdit ve tehlikelere karşı vatanı savunmak ve caydırıcılığı sağlayacak askeri gücü güçlendirmek olarak tanımlar. Yurt dışındaki görevler ise TBMM kararına bağlıdır. Genelkurmay'ın görev ve yetkileri ayrıca Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle düzenlenmektedir. Angajman kurallarının kendisi pratikte gizli bir yönerge niteliğindedir. Revizyon için üç teknik ihtimal vardır. Birincisi, hazırlanmakta olan Deniz Yetki Alanları Kanunu gibi bir çerçeve kanunda kuvvet kullanım yetkisinin ve usulünün genel

ilkelerini belirlemektir. İkincisi, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle TSK ve Sahil Güvenlik arasındaki görev dağılımını netleştirmektir. Üçüncüsü, ayrıntıları Genelkurmay düzeyinde yönergelerle bırakmaktır. Taslağın Cumhurbaşkanı'na özel statülü deniz alanları ilan etme yetkisi verebileceği yönünde haberler çıkmıştır. Bu durum yetki devrinin sınırı sorusunu gündeme getirir.

10. NATO ve Uluslararası Boyut

10.1. NATO İçinde İki Müttefik Arası Gerilimin Yönetimi

Türkiye ve Yunanistan aynı ittifakın üyesidir, ancak NATO ikili egemenlik uyuşmazlıklarını çözen bir hakem değildir. İttifak yalnızca gerilimi yönetmeye yardımcı olabilir. NATO'nun 2020'deki çatışma önleme girişimi kapsamında iki ülke teknik görüşmeler yapmış, Türk basınına göre görüşmelerde mutabakat zorlaşmıştır. 7–8 Temmuz 2026'da Ankara'da yapılan 36. NATO Zirvesi bu bağlamda önemlidir. Zirve öncesinde Yunanistan Başbakanı Miçotakis hiçbir koşulda savaş öngörmediklerini, caydırıcılığı güçlendirmek zorunda olduklarını ve Erdoğan ile görüşürse yalnızca Ege ve Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarını gündeme getireceğini söylemiştir. Zirve sonuç bildirisi ittifakın 5. maddeye bağlılığını yinelemiştir. Miçotakis zirvenin ardından Erdoğan ile yapıcı bir ilişki için çalışmaya devam edeceğini belirtmiştir.

10.2. AB, ABD ve Rusya'nın Tutumları

AB, Güney Kıbrıs ve Yunanistan'ın deniz mekânsal planlama haritasını esas alan yaklaşımıyla Türk tarafınca eleştirilmektedir. Türk akademisyenler bunu tek taraflı bir müdahale olarak değerlendirmektedir. Ankara zirvesi kenarındaki AB liderleri ve Erdoğan görüşmesinde ise AB tarafı Kıbrıs sorununun BM çerçevesinde çözümü için oluşan yeni ivmenin değerlendirilmesi çağrısı yapmıştır. ABD tarafında Cumhurbaşkanı Trump ve Erdoğan arasındaki görüşme zirveye damgasını vurmuştur. Kıbrıs medyası F-35 ve KAAN motoru konusunda ABD'nin olumlu bir tutum izlediğini iddia etmektedir. Yunanistan tarafı ise Türkiye'nin hazırladığı Deniz Yetki Alanları Kanunu'na ilişkin olarak, tek taraflı adımların uluslararası sonuç doğurmayacağını açıklamıştır. Rusya, Doğu Akdeniz uyuşmazlıklarının diyalogla çözülmesi çağrısı yapmış, Atina'da BMDHS temelinde çözüm vurgusu yapmış, Kıbrıs ile Türkiye arasında arabuluculuğa hazır olduğunu da açıklamıştır.

Sonuç

Doğu Akdeniz'deki yeni güvenlik tablosu, Türkiye'nin hukuki, askeri ve diplomatik araçlarını birlikte düşünmesini gerektirmektedir. Mavi Vatan doktrini, Libya mutabakatı ve Ege'deki karasuyu duruşu Ankara'nın hukuki zeminini oluşturmaktadır. Yunanistan, GKRY, İsrail ve Mısır eksenindeki askeri ve enerji işbirlikleri ise çoklu kuşatma algısını güçlendirmektedir. Bu algıya karşı sınır ötesi üslenme ve süreli tezkereler kısa vadede çözüm sunmakta, ancak kalıcı üslerin yasal çerçevesi ve ev sahibi devlet rızasının sürdürülebilirliği sorunlu kalmaktadır. Kıyı savunma füzeleri, entegre hava savunması, insansız deniz araçları ve denizaltı savunma harbi yatırımları caydırıcılığı artırmakta, buna karşılık finansman ve dış tedarik bağımlılığı riskleri sürmektedir. Angajman kurallarının revizyonu ise BM Şartı'nın kuvvet kullanma yasağı ve meşru müdafaa eşikleri içinde, hukuki dayanağı net bir teknik çerçevede yapılmalıdır. Son olarak NATO, AB, ABD ve Rusya'nın tutumları, hangi stratejinin uygulanabilir olduğunu belirleyen dışsal bir ssınır çizmektedir.

Gündem Maddesine Dair Cevaplanması Gereken Sorular

1. Türkiye'nin BMDHS'ye taraf olmayıp ısrarlı itirazcı konumunu sürdürmesi, Doğu Akdeniz'deki hukuki pozisyonunu güçlendirir mi yoksa uluslararası alanda yalnızlaştırır mı?
2. Türkiye–Libya deniz yetki alanları mutabakatı, hukuki bir dayanak mı yoksa yeni bir gerilim kaynağı mıdır?
3. Mavi Vatan doktrini, Türkiye'nin deniz yetki alanlarını koruyan hukuki ve stratejik bir çerçeve mi yoksa tek taraflı bir talepler bütünü müdür?
4. "Türk Deniz Yetki Alanları Kanunu" gibi bir düzenleme, Türkiye'nin pozisyonunu güçlendirir mi yoksa diplomatik esnekliğini daraltır mı?
5. Ege'de karasularının 6 mil olarak korunması ve 1995 TBMM kararı, caydırıcılık sağlayan bir güvence midir yoksa müzakere imkânını kısıtlayan bir kırmızı çizgi midir?
6. İsrail–Yunanistan askeri işbirliği, Türkiye için gerçek bir kuşatma riski midir yoksa meşru bir savunma tedbiri olarak mı değerlendirilmelidir?
7. Doğu Akdeniz Gaz Forumu ve EastMed gibi girişimler Türkiye'yi dışlayan kalıcı bir blok mudur yoksa Türkiye'nin dahil olabileceği bir paylaşım düzenine açık mıdır?
8. Gayriaskerî statüdeki Ege adalarının silahlandırılmasına karşı Türkiye hangi hukuki ve diplomatik araçları önceliklendirmelidir?
9. Yalnızca Türkiye tarafından tanınan KKTC'nin ve siyaseten bölünmüş Libya'nın rızası, kalıcı üslenme için hukuken yeterli bir dayanak sağlar mı?
10. Süreli TBMM tezkereleri, kalıcı bir üslenme politikasını yasal olarak karşılamaya yeterli midir yoksa ayrı bir kanuni çerçeve mi gerekir?
11. Kıyıdan fırlatılan uzun menzilli seyir füzeleri ve entegre hava savunma sistemleri, adalar cephesindeki dengeyi caydırıcılık yönünde mi yoksa silahlanma yarışı yönünde mi etkiler?
12. İnsansız deniz araçları ve denizaltı savunma harbi yatırımları, geleneksel insanlı platformların yerini alabilir mi yoksa onları tamamlayan bir katman mıdır?
13. Savunma ihracatı gelirleri, Doğu Akdeniz'e dönük caydırıcılık yatırımlarını finanse etmek için sürdürülebilir bir kaynak mıdır, yoksa dış tedarik bağımlılığı bu dengeyi bozar mı?
14. Doğu Akdeniz'de angajman kurallarının sertleştirilmesi caydırıcılığı mı güçlendirir yoksa yanlış hesap riskini mi artırır? Bu revizyon BM Şartı m. 2/4 ve m. 51 çerçevesinde hangi hukuki teknikle yapılmalıdır?
15. NATO ve uluslararası aktörlerin tutumları, Türkiye'nin kıyı ve adalar cephesindeki hamlelerini kısıtlayan bir etken midir yoksa Türkiye bu dengeleri kendi lehine yönetebilir mi?

KAYNAKÇA

Hukuki metinler

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi. (1982).

Birleşmiş Milletler Şartı. (1945).

Lozan Barış Antlaşması. (1923).

Paris Barış Antlaşması. (1947).

Montrö Boğazlar Sözleşmesi. (1936).

Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi. (1969).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 90, 92, 117.

211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu ve 2674 sayılı Türk Karasuları Kanunu.

TBMM Kararı, 2 Ocak 2020, No. 1238 ve 30 Kasım 2023, No. 1398.

Akademik ve araştırma kaynakları

Denizeau, A. (2021, Nisan). Mavi Vatan, the "Blue Homeland": The origins, influences and limits of an ambitious doctrine for Turkey. Ifri.

Gürdeniz, C. (2020). Mavi Vatan'ın Güney Cephesi: Doğu Akdeniz. Pankuş.

Demir, İ. (2020). Türkiye'nin BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olmama gerekçeleri. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65.

Trakya Üniversitesi Açık Erişim. Türkiye'nin deniz yetki alanlarındaki ulusal güvenlik doktrini: Mavi Vatan.

Marmara Üniversitesi Açık Erişim. Gayri askeri statüde bulunan Ege Adalarının silahlandırılmasının, 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi madde 60 kapsamında değerlendirilmesi.

Çağlayan, S. Angajman kuralları: Uluslararası hukuk ekseninde askeri-politik denge arayışı. YÖK Açık Bilim.

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2018). Uluslararası hukukta angajman kuralları: Türkiye'nin Rus savaş uçağını düşürmesi.

Ege Üniversitesi Açık Erişim. (2014). BM Antlaşması kapsamında bireysel meşru müdafaa hakkı.

Güncel gelişmeler

Halk TV. (2026, 13 Mayıs). 42 yıl sonra denizlerde yeni düzenleme: Ege'de 6, Akdeniz'de 12 mil.

Al Jazeera. (2021, 18 Nisan). Israel and Greece sign record defence deal.

Euronews Türkçe. (2026, 30 Ağustos). 'Aşil Kalkanı': Yunanistan İsrail ile savunma anlaşması imzalamaya hazırlanıyor.

Hürriyet. (2021, Ekim). Atina, ABD ile askeri işbirliğini genişletti.

Anadolu Ajansı. (2022, 11 Ocak). US withdraws support from EastMed gas pipeline project.

TBMM. (2025, 14 Aralık). Libya'ya asker gönderilmesi için verilen iznin süresinin 24 ay uzatılmasına dair tezkere.

Janes. (2026). NATO summit 2026: Türkiye furthers Atmaca procurement, munitions provision.

DonanımHaber. (2026). Savunma ve havacılık ihracatı 2025'te 10 milyar doları aştı.
NTV. (2026, 8 Temmuz). Ankara'daki tarihi zirve sona erdi. Sonuç bildirgesi açıklandı.